документ від 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

2. European Commission. Ukraine's path towards EU accession. 2026. URL: https://commission.europa.eu/topics/eu-solidarity-ukraine/ukraines-path-towards-eu-accession_uk

3. Watson A. Legal Transplants: An Approach to Comparative Law. 2nd ed. Athens : University of Georgia Press, 1993. 144 p.

4. Legrand P. The Impossibility of 'Legal Transplants'. *Maastricht Journal of European and Comparative Law.* 1997. Vol. 4, No. 2. P. 111–124. DOI: 10.1177/1023263X9700400202.

5. Ткаченко О. Несамодостатність права як фундаментально-онтологічна основа правового порівняння. *Право України*. 2019. № 3. С. 77–94. DOI: 10.33498/louu-2019-03-077

6. Про затвердження Національної програми адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (acquis ЄС) : постанова Кабінету Міністрів України від 01.04.2026 № 438. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/438-2026-%D0%BF#Text

DOI https://doi.org/10.36059/978-966-397-670-9-54

МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ НЕІЗОЛЯЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ЗАХОДІВ В УКРАЇНІ З УРАХУВАННЯМ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

Сийплокі Микола Васильович
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального права та правоохоронної діяльності,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна
https://orcid.org/0000-0001-6131-9179

Сучасна кримінально-правова політика України орієнтована на пошук оптимального балансу між покаранням за вчинене кримінальне правопорушення та ефективною ресоціалізацією особи без її ізоляції від суспільства. Практика застосування покарань у вигляді позбавлення волі, особливо на короткі строки, часто демонструє низьку кримінологічну ефективність, руйнує позитивні соціальні зв'язки та зумовлює високий рівень рецидиву. У зв'язку з цим оптимізація та модернізація вітчизняної системи неізоляційних кримінально-правових заходів є одним із пріоритетних завдань розвитку кримінальної юстиції.

Ефективним інструментом для розв'язання цього завдання є системний аналіз та функціональна адаптація успішного закордонного досвіду країн континентальної та англосаксонської правових систем.

Проблематика впровадження альтернативних покарань та кримінально-правового впливу без ізоляції від суспільства активно досліджується вітчизняними та зарубіжними науковцями. Водночас динамічний розвиток законодавства України (зокрема, розвиток інституту пробаційного нагляду) вимагає безперервного аналізу іноземних правових моделей крізь призму їхньої сумісності зі структурою та логікою Кримінального кодексу України (далі – КК України).

Проведений порівняльно-правовий аналіз свідчить, що законодавство досліджуваних країн передбачає широкий спектр заходів, які дають змогу здійснювати кримінально-правовий вплив без тривалої ізоляції особи від суспільства. Водночас їх правова природа, умови призначення та місце у системі покарань істотно відрізняються, що зумовлено доктринальними особливостями різних правових сімей.

Одним із перспективних для подальшого дослідження та впровадження напрямів є вдосконалення механізму визначення штрафів в Україні. Вітчизняна модель прив'язки штрафу до фіксованого неоподатковуваного мінімуму не завжди враховує реальні фінансові можливості особи. У цьому контексті інтерес становить досвід країн континентальної правової системи – зокрема, систем денних ставок (day-fines) Німеччини [1], Польщі [2] та Фінляндії [3]. Такий підхід дозволяє диференціювати розмір стягнення залежно від щоденного доходу правопорушника, забезпечуючи реальну справедливість та виконуваність покарання.

Для кримінальних правопорушень, спрямованих на одержання майнової вигоди, особливу практичну цінність має досвід англосаксонської системи правосуддя. Зокрема, положення 18 U.S.C. § 3571(d) (Федеральне законодавство США) [4] допускають визначення альтернативного максимального штрафу з урахуванням подвійного розміру валової вигоди, отриманої злочинцем, або подвійного розміру валової шкоди, завданої потерпілим за встановлених законом умов. Інтеграція подібних економічних важелів в українське законодавство здатна суттєво посилити превентивну функцію кримінального закону.

Громадські роботи є ще одним поширеним неізоляційним заходом у різних правопорядках. Дослідження французької [5], нідерландської [6] та англійської [7] практик реалізації суспільно корисної праці довело її високу кримінологічну ефективність. Статистично доведено, що рівень рецидиву після громадських робіт є суттєво нижчим, ніж після відбування коротких тюремних строків, що робить цей захід пріоритетним для розширення сфер його застосування в Україні.

Зарубіжний досвід також свідчить про можливість диференційованого застосування професійних та інших спеціальних

правообмежень. Для України це може бути підставою для подальшого аналізу та переосмислення ст. 55 КК України (позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю). Проте конкретні законодавчі пропозиції мають формуватися з обов'язковим урахуванням системи санкцій Особливої частини КК України.

У сфері майнових заходів порівняльний аналіз демонструє необхідність чітного розмежовування конфіскації майна, спеціальної конфіскації та механізмів повернення доходів від злочинної діяльності. Для України становлять теоретичний та практичний інтерес, зокрема, ст. 19 КК Японії [8], федеральні норми США [4] про конфіскацію (forfeiture) та Закон про доходи від злочинної діяльності (Proceeds of Crime Act 2002) Англії й Уельсу [7]. Їх використання як орієнтирів для реформування вітчизняного законодавства можливе лише з урахуванням відмінностей у правовій природі відповідних інститутів.

Отже, модернізація системи неізоляційних кримінально-правових заходів в Україні має ґрунтуватися не на механічному (сліпому) запозиченні зарубіжних моделей, а на їх ретельному функціональному порівнянні та адаптації до структури й філософії КК України.

Література:

1. Strafgesetzbuch (StGB) [German Criminal Code]. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/ (дата звернення: 15.09.2026).
2. Kodeks karny : Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r., art. 33. Internetowy System Aktów Prawnych. URL: https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19970880553 (дата звернення: 15.09.2026).
3. Rikoslaki 39/1889 [Criminal Code of Finland]. Finlex. URL: https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/1889/39-001 (дата звернення: 15.09.2026).
4. United States Code. Title 18. Crimes and Criminal Procedure. § 3571. Sentence of fine. URL: https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/3571 (дата звернення: 15.09.2026).
5. Code pénal. Légifrance. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070719/ (дата звернення: 15.09.2026).
6. Wetboek van Strafrecht. Wetten.overheid.nl. URL: https://wetten.overheid.nl/BWBR0001854/2026-07-01 (дата звернення: 15.09.2026).
7. Proceeds of Crime Act 2002. URL: https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/29/contents (дата звернення: 15.09.2026).
8. Penal Code of Japan (Act No. 45 of 1907). URL: http://www.japaneselawtranslation.go.jp/ (дата звернення: 15.09.2026).
9. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text (дата звернення: 15.09.2026).